

CUVÂNT-ÎNAINTE

pastor Adrian Bârzu

Ori de câte ori există convingeri puternice, acea credință se impune a fi rostită. *Credo, ergo confiteor*, „Cred, de aceea mărturisesc!”

De la începutul existenței ei, Biserica creștină a fost nevoită să-și definească mărturisirea de credință sub forma unui *crez* (*regulă de credință* sau *simbol*). Motivul unor astfel de formulări a fost fie unul catehetic, de instruire a credincioșilor, fie unul apologetic, de apărare a credinței adevărate.

Biserica nu este zidită pe vreun Crez sau pe vreun cuvânt al oamenilor, ci pe Cristos și pe Cuvântul lui Dumnezeu, dar atunci când cineva ajunge prin Cuvânt să se așeze pe această Stâncă, el rostește un crez. În momentul în care apostolul Petru, prin harul lui Dumnezeu, a descoperit adevărata identitate a lui Isus Nazarineanul, el a rostit cu îndrăzneală: „Tu ești Cristosul, Fiul Dumnezeului Celui viu”. Acesta este primul crez rostit vreodată în Biserică. Pe această *mărturisire*, pe această piatră, Isus Cristos a promis că își va zidi Biserica Sa (Matei 16:13-19). Pe baza acestor mărturisiri publice simple, din inimă, oamenii au fost, sunt și vor fi întotdeauna mântuiți (Rom. 10:9-11; Fap. 8:37; 16:31).

Unele dintre aceste formulări au fost scurte și populare (Crezul Apostolic), folosite cu precădere la instruirea generală a catehumenilor în vederea admitterii lor la botez, iar altele au fost mult mai elaborate și teologice (crezurile sau mărturisirile din perioada Reformei), vizându-i pe slujitorii și învățătorii Bisericii, ca standard de credință.

În mod special confruntările polemice din perimetrul doctrinelor sau a formelor eclesiale au fost factorii care au impus clarificări și nuanțări în proclamarea mesajului creștin, în opoziție cu cel considerat eretic. Așa se face că unele dintre mărturisirile de credință (cea prezentă nu face excepție) poartă amprenta timpului și a problematicilor dogmatice aflate în dispută în acel moment istoric. Astfel, prin fiecare crez sau simbol de credință putem trasa destul de precis evoluția dogmatică și frământările teologice pe care le-a cunoscut Biserica în veacurile ei de existență. Privite din perspectiva istoriei dogmei, crezurile sunt întruparea unor generații, ele oglindind dimensiunea spirituală a epocii respective. Dată fiind valoarea absolută și perenă a adevărului divin, importanța lor transcende această dimensiune istorică, ele ne pot instrui, proteja și defini la fel de bine și astăzi așa cum au făcut-o în trecut. Ele ni se oferă ca spațiu de comuniune al sfinților, prin ele ne putem raporta ideatic și formal, și prin aceasta spiritual, la zbaterile și biruințele celor care deopotrivă au mărturisit ca și noi credința în Același Dumnezeu.

Reforma protestantă care a început să se coaguleze la începutul secolului al XVI-lea, a fost mișcarea care a redescoperit și aprofundat cunoștințele biblice ale Bisericii primare. Implicit, evenimentul a generat o efervescentă teologică fără precedent de la dezbaterile primelor concilii ecumenice, fapt care a condus la scrierea de numeroase crezuri și mărturisiri de credință. Evident, aceste mărturisiri încercau în primul rând să definească crezurile evanghelice în opoziție cu cel romano-catolic. Pe structura unora dintre aceste mărturisiri s-au scris lucrări teologice remarcabile (vezi *Institutes creștine* ale lui Calvin).

Unele din aceste mărturisiri subliniau specific punctele de dezacord doctrinar dintre diversele orientări evanghelice, dar cele mai multe încercau să accentueze acordul doctrinar regăsit între acestea. Existența în această perioadă a unei multitudini de mărturisiri de credință nu ar trebui neapărat interpretată ca o acțiune de fragmentare a credinței protestante, ci mai degrabă ea este expresia unei dinamici specifice libertății de a interacționa cu adevărul revelat în Cuvânt.

Pentru evanghelic, crezul nu trebuie să preceadă credința, el trebuie să o presupună. Folosind terminologia și distincțiile Reformei, încrederea în Cristos (*fiducia*), acea credință personală mântuitoare (*fides explicita*), trebuie să aibă ca punct de plecare acea înțelegere și acceptare generală a faptelor biblice (*fides istorica*), și să se valideze în credința credală a Bisericii (*fides implicita*). Crezul și credința personală nu se exclud reciproc în mod necesar, așa cum au presupus unii reformatori aparținând mișcării radicale, ci mai degrabă ar trebui să se susțină reciproc. Dar peste toate acestea, autoritatea ultimă, norma credinței și practicii Bisericii, rămâne Scriptura, *Sola Scriptura*.

Contextul istoric al mișcării baptiste și mărturisirile de credință

Pentru o înțelegere profundă a mesajului prezentei *Mărturisiri de credință*, trebuie să pătrundem în contextul istorico-religios în care aceasta a fost scrisă.

Reforma din Anglia, demarată de Henric al VIII-lea (1509-1547), a fost determinată mai mult din rațiuni politice decât religioase. *Actul de supremație* (1534) a marcat formal separarea Bisericii Angliei de sub controlul Romei, dar cu toate acestea țara a rămas catolică în cea mai mare parte a doctrinei și practicii religioase. Odată cu venirea la tron în 1547 a tânărului Eduard al VI-lea, datorită influenței unor consilieri regali cu vederi protestante, Anglia cunoaște o orientare vădită spre protestantism. Din nefericire, odată cu ascensiunea la tron în 1553 a Mariei Tudor această direcție este schimbată radical spre catolicism. Urmează cinci ani de severă persecuție împotriva protestanților, activitate care i-a atras reginei renumele de „Sângeroasa Maria”. Nu era nici prima, și nu avea să fie nici ultima probă de foc prin care trecea protestantismul englez.

Atunci când Elisabeta Tudor (1558-1603) a ajuns pe tronul Angliei, datorită reacțiilor politice de respingere a reginei Maria, s-a produs reorientarea țării spre protestantism. În general, regina Elisabeta a fost dezinteresată de chestiunile religioase, dar, în schimb, s-a arătat dornică de a fructifica orice avantaj politic. Aceasta a condus-o la emiterea *Legilor de supremație și uniformizare*, prin care era reglementată activitatea Bisericii Angliei. Aceste legi, restrictive, de altfel, în conținutul lor și care nu își propuneau decât menținerea unei stări de compromis între catolici și protestanți, nu au reușit însă să stăvilească dorința englezilor de reformare deplină a Bisericii lor. Această acțiune de purificare a Bisericii de vestigiile catolice, sub conducerea unor oameni precum episcopul Hooker și Thomas Cartwright a produs un grup de oameni devotați Scripturii, numiți puritani. În ciuda caricaturizărilor nedrepte ale modernității, pasiunea lor nedisimulată era aceea de a supune întreaga viață și lume gloriei lui Dumnezeu. Printre acești remarcabili creștini îi întâlnim și pe primii baptiști.

Forțați de ostilitatea autorităților clericale și de stat, mulți dintre dizidenții apăruți au trebuit să părăsească atât Biserica Anglicană cât și ținuturile lor natale. Începând cu primii ani ai secolului al XVII-lea grupuri din ce în ce mai numeroase au început să părăsească biserica oficială. Între anii 1630 și 1640, au ieșit din

Biserica Anglicană congregaționalistă și baptiștii de convingere calvinistă, autorii prezentei *Mărturisiri de credință*. Începuturile existenței lor au fost marcate de repetate cicluri de persecuții din partea religiei oficiale a Coroanei și Parlamentului. Infamul *Cod Clarendon* a fost adoptat în 1660 pentru a zdrobi întreaga dizidență din cadrul religiei oficiale a statului. Perioade de aplicare riguroasă și intervale de relaxare a acestor acte coercitive i-au urmărit deopotrivă pe prezbiterieni, congregaționaliști și baptiști.

Principiile aflate în spatele acestor „separatiști” erau libertatea Bisericii de sub conducerea statului, doctrina pură și reformarea completă a Bisericii. Scriptura era singura normă după care era concepută viața și practica Bisericii. Ei accentuau că Biserica este compusă doar din cei răscumpărați și nu este o comunitate parohială care să-i includă pe toți locuitorii unui ținut, indiferent de viața și credința lor personală. Ei refuzau să creadă că Biblia învață existența unei forme ierarhice de guvernare a Bisericii, conducerea de la vârf spre bază, ci credeau că forma corectă este una mai democratică, în care toți cei care compun biserica au o anumită formă de participare la destinele bisericii lor. Forma lor de închinare liturgică era simplă, accentul ei fiind pe Dumnezeu Cel Sfânt și Suveran.

Baptiștii generali

În ciuda multor teorii privind originea bisericii baptiste, cel mai probabil aceasta își are rădăcinile în mișcarea separatistă puritană, apărută în Biserica Anglicană în a doua jumătate a secolului XVII. În acest timp au fost două grupări distincte care au purtat titulatura de baptiști.

În anul 1608, o mică adunare persecutată condusă de John Smith, un absolvent al lui Christ's College, Cambridge, a ajuns în Olanda, la Amsterdam. Aici grupul venit din Anglia s-a unit cu o altă adunare separatistă condusă de Francis Johnson. La scurt timp, au apărut în interiorul adunării dezbateri legate de forma de guvernare a bisericii și cu privire la botez. Prin adoptarea ulterioară de către unii din biserică a botezului celor credincioși, în 1609 ca urmare a separării acestui grup de restul adunării, a apărut prima biserică baptistă vorbitoare de limbă engleză. Contactul lui Smyth cu biserica menonită Waterlander, împărtășirea multora dintre doctrinele specific menonite au determinat o îndepărtare de punctele de vedere separatiste de orientare calvinistă și o apropiere de cele menonite. În cele din urmă, o parte din congregația lui Smith s-a alăturat bisericii menonite.

Cei care nu au dorit unificarea cu biserica menonită, sub conducerea lui Thomas Helwys au decis în 1612 să se reîntoarcă în Anglia. Reținând arminianismul pe care l-au adoptat sub conducerea lui Smyth, acești baptiști au fost cunoscuți sub numele de baptiști generali (arminieni). Ei credeau în *răscumpărarea generală* (Cristos a murit pentru toți oamenii deopotrivă), în timp ce baptiștii particulari (calviniști) credeau în *răscumpărarea particulară* (Cristos a făcut ispășire doar pentru păcatele celor aleși). În 1626 baptiștii generali aveau biserici în Londra, Coventry, Lincoln, Salisbury și Tiverton, având aproape 150 de membri.

Din nefericire, prin negarea Sfintei Treimi și a divinității lui Cristos, cu excepția câtorva biserici, baptiștii generali la sfârșitul secolului al XVIII-lea au îmbrățișat unitarianismul.

Bapțiștii particulari

Prezenta *Mărturisire de credință* este rodul frământărilor teologice și prezintă poziția doctrinară a acestei grupări baptiste. Din acest motiv spațiul acordat prezentării lor este mai extins decât în cazul bapțiștilor generali.

Deși au apărut ulterior pe scena istoriei, bapțiștii particulari sunt cei care au jucat rolul cel mai important în istoria mișcării baptiste. Este important de reținut faptul că acest grup nu se constituie într-o fracțiune desprinsă din grupul bapțiștilor generali, divizat pe baza doctrinei ispășirii, ci este un grup distinct aparținând mișcării separatiste puritane.

Printre altele, această grupare a bapțiștilor particulari a fost cea care a recuperat complet modul corect de administrare al botezului, cel prin imersiune sau scufundare. Bapțiștii generali, după modelul de botez practicat în marea majoritate a bisericilor anabaptiste continentale, la început au botezat doar prin stropire sau turnare.

Tot bapțiștii particulari sunt cei care au recuperat semnificația teologică integrală a botezului. În timp ce pentru bapțiștii generali, la fel și pentru menoniții olandezi, botezul era doar semnul exterior al spălării interioare a inimii, pentru bapțiștii particulari botezul mai era și mărturia morții, îngropării și învierii celui credincios împreună cu Cristos.

Parcurgând istoria apariției și evoluției ulterioare a bapțiștilor particulari, rădăcinile reformate puritane se observă și mai clar decât în cazul celeilalte grupări baptiste. Originea primei biserici baptiste particulare se găsește în biserica separatistă londoneză *Jacob-Lathrop-Jessey*, numită astfel după numele primilor trei pastori pe care această biserică i-a avut.

În 1616 sub păstorirea lui Henry Jacob, în Southwark, Londra, s-a format o biserică independentă congregaționalistă cu vederi semiseparatiste. Cu toate că avea pretenția de adunare independentă, ea nu denunța Biserica națională Anglicană ca fiind o biserică apostată, și de aceea menținea încă relații cordiale cu slujitorii puritani aflați în ea.

În 1633 datorită numărului prea mare de credincioși, dar și a convingerii că era prea mare conformarea acestei adunări la Biserica Angliei, între 10 și 17 membri conduși de Samuel Eaton au cerut bisericii să le permită retragerea și formarea unei noi adunări. În 1637 Henry Jessey a devenit pastorul acestei adunări independente.

În 1638 a apărut în biserică întrebarea dacă în lumina învățaturii Noului Testament, botezul copiilor mici este valid. Sub conducerea lui John Spilsbury, calvinist consecvent în crezul său, o parte din biserică a căpătat convingerea că botezul nu este pentru noii-născuți, ci pentru cei care își pot mărturisi responsabil credința. Această convingere a dus la separarea de biserică a unui nou grup de credincioși. Între anii 1640 - 1641, după o cercetare mai profundă a problemei botezului, care include și contactul cu grupările din Olanda care practicau botezul credincioșilor, are loc botezul a 41 de persoane. În 1643 John Spilsbury este primul dintre bapțiștii calviști care în *A Treatise Concerning The Lawful Subjects of Baptism* tratează într-o manieră completă chestiunea botezului.

Ulterior, în 1644 sub conducerea unui alt lider important al mișcării, Hanserd Knollys a luat ființă o altă biserică baptistă, desprinsă și ea din biserica Jacob-Lathrop-Jessey. Originea bisericii bapțiștilor particulari poate fi găsită în ambele grupări.

Knollys împreună cu alți doi lideri baptiști remarcabili, William Kiffin și Benjamin Cox, au dat naștere unui document publicat în 1645, care cu argumente solide, apăra din nou botezul credinței. Acțiunea lor era în spiritul luptei puritane de curățare a bisericii de tot ceea ce era adăos la voia lui Dumnezeu revelată în Scriptură. De fapt, baptiștii nu au făcut altceva decât să ducă până la capăt, și în mod consecvent, demersul puritanilor de a elimina din viața și practica Bisericii toate formele de „închinarea voită” (Col. 2:23). Ca urmare a acestei dezbateri, Henry Jessey, convins personal de modalitatea biblică a botezului credinței, avea să fie și el botezat în vara aceluși an. Adunarea pe care el o conducea, prin acceptarea însă ca membri și a pedobaptiștilor (cei care practică botezul noilor născuți), menținând forma de membralitate deschisă, a rămas în afara părtașiei bisericilor baptiștilor particulari.

Conștienți de teoriile care au fost propuse de-a lungul timpului privitoare la originea mișcării baptiste, am dori să facem câteva scurte comentarii.

Prima teorie, care a fost popularizată prin scrieri precum *The Trail of Blood* (1931) a lui J.M. Carroll, este *teoria succesionistă*. Aceasta susține existența unei succesiuni organice a bisericilor baptiste cu punctul de plecare în activitatea lui Ioan Botezătorul, care străbate grupurile dizidente ale Bisericii din perioada antică și medievală (montaniști, donatiști, pauliceni, bogomili, cathari, albigenzi, valdenzi, etc.) până la apariția nominală a primei biserici baptiste. Fără a intra în detalii și fără a nega existența unei *succesiuni spirituale* a mărturiei evanghelice în decursul istoriei Bisericii, dorim să menționăm că această teorie are câteva slăbiciuni notabile. Unele dintre grupările menționate ca fiind continuatoarele mișcării baptiste au susținut vădite erezii dualiste de factură gnostică iar multe din practicile lor nu au avut nimic în comun cu practicile baptiste. Astfel, a identifica trecutul bisericilor baptiste în una din aceste grupări înseamnă a accepta deopotrivă și elementele doctrinare eretice ale acestora, situație de neacceptat.

Cea de-a doua teorie care plasează originea baptiștilor în mișcarea radicală a Reformei din secolul XVI, în particular în mișcarea anabaptistă continentală, este *teoria înrudirii anabaptiste*.

În evoluția Reformei, alături de reforma lui Martin Luther în Germania, Ulrich Zwingli și Jean Calvin în cantoanele elvețiene, susținută de autoritățile locale, a existat și o mișcare de reformă radicală dizidentă. Dacă în cazul reformei magisteriale, forma de organizare a bisericii rămânea cea parohială, în cazul reformei radicale era contestată ideea de biserică de stat. Pentru acești reformatori radicali biserica era văzută ca o comunitate voluntară a celor care în mod personal își mărturisesc credința în Isus Cristos și sunt botezați pe baza acestei mărturisiri. Primul botez anabaptist (primii reformatori radicali fuseseră deja botezați în biserica romano-catolică) a avut loc în Zurich, în ianuarie 1525, când Conrad Grebel l-a botezat pe Jorg Blaurock, turnându-i apă pe cap.

În primul rând, trebuie să fim conștienți că fenomenul Reformei radicale este unul complex, cu un spectru teologic extrem de variat. Chiar dacă ar fi să excludem mișcările spiritualiștilor mistici, raționaliștilor evanghelici și radicalilor apocaliptici munsteriți, considerate a fi extremiste, plaja teologică a mișcării evanghelice moderate anabaptiste rămâne una extinsă. Ea îi include pe menoniți, hutteriți, frații elvețieni și grupurile derivate din acestea. A putea spune că baptiștii își au originea în mișcarea anabaptistă presupune identificarea unui corp al credinței comun celor două mișcări, lucru greu de realizat din pricina diversității doctrinare a mișcării anabaptiste.

Este demn de menționat faptul că, cel puțin în cazul baptiștilor particulari, simpla asemănare a numelor „baptist” și „anabaptist”, nu reprezintă, așa cum prea ușor presupun unii, o identitate de origine. După cum se remarcă la o analiză istorică atentă, cu toate că baptiștii particulari și anabaptiștii continentali au ajuns la unele concepții asemănătoare în ceea ce privește botezul credinței, principiul separării Bisericii de stat, al autonomiei bisericii locale și al libertății de conștiință, în același timp în alte aspecte, și nu minore, între cele două grupări au existat diferențe semnificative.

Pentru exemplificarea punctelor de dezacord, menționăm că doctrina despre păcat a unor anabaptiști definea păcatul ca fiind o pierdere a capacității sau ca o boală gravă, în schimb ce baptiștii îl vedeau ca fiind o stare de robie a naturii întregii umanității.

Anabaptiștii respingând doctrina lui Luther a justificării prin credință, urmând mai degrabă perspectiva catolică a justificării susțineau că mai întâi Dumnezeu ne face dreptți și mai apoi ne acceptă pe baza dreptății noastre (dreptate infuzată). Conceptul de mântuire al predicatorilor anabaptiști era unul sinergistic care nu privea justificarea ca un act forensic al lui Dumnezeu (dreptate imputată). Baptiștii susțin însă că: „Pe aceia pe care Dumnezeu îi cheamă eficace, El îi și justifică gratuit, nu prin infuzarea dreptății în ei, ci prin iertarea păcatelor lor și prin socotirea și acceptarea persoanelor lor ca fiind drepte. Justificarea nu are loc pentru ceva lucrat în ei, sau făcut de către ei, ci în exclusivitate pentru meritele lui Cristos. Ea nu este prin imputarea credinței în sine, prin acțiunea de a crede, sau prin îndeplinirea din partea lor a altor cerințe ale Evangheliei ca și dreptate personală.” (*Mărturisirea de credință baptistă de la 1689* cap. 11, par. 1)

Cristologia anabaptistă era modificată față de cea tradițională, calcedoniană. De exemplu, unii din ei credeau că Isus Cristos nu și-a luat trupul pământesc din fecioara Maria, ci l-ar fi primit din Cer. În schimb cristologia baptiștilor particulari rămâne una sănătoasă, afirmând că Isus „și-a asumat natura umană, cu toate proprietățile ei esențiale și neputințele ei caracteristice, dar totuși fără păcat. El a fost conceput de către Duhul Sfânt în pântecul fecioarei Maria, atunci când Duhul Sfânt s-a pogorât asupra ei și puterea Celui prea Înalt a umbrit-o. În acest mod, El a fost făcut din femeie, din seminția lui Iuda, din sămânța lui Avram și David conform Scripturii” (*Mărturisirea de credință baptistă de la 1689*, cap. 8, par. 2).

Poziția anabaptiștilor față de magistratura civilă și societate, care era una de neimplicare a creștinului în acestea, a condus la un izolaționism nejustificat al comunităților anabaptiste de celelalte comunități. Baptiștii, în schimb, acordau respectul cuvenit autorităților rânduite de Dumnezeu, având obligația să se roage pentru acestea și să se supună lor „în toate lucrurile permise poruncite... în Domnul...”. De asemenea, creștinului îi era permis să accepte și să exercite slujba unui magistrat (*Mărturisirea de credință baptistă de la 1689*, cap. 24, par. 2,3). Astfel, prin implicare activă în viața seculară, baptiștii au jucat adesea un rol important în prefacerea societăților în care ei au fost prezenți.

În domeniul hermeneuticii, interpretarea literală strictă a Scripturii a produs în multe grupări anabaptiste unele forme extreme de legalism, situație evitată de hermeneutica echilibrată a baptiștilor (*Mărturisirea de credință baptistă de la 1689*, cap. 1, par. 9,10).

Analizând diferențele majore dintre baptiști particulari și anabaptiști, așa cum deja am observat, cele două mărturisiri de credință ale baptiștilor particulari ne furnizează o mărturie incontestabilă.

Prima mărturisire de credință, realizată în 1644 de către șapte adunări baptiste din Londra, a fost specific redactată pentru a arăta diferența dintre bapțiștii calviniști nou constituiți, pe de o parte, și bapțiștii arminieni și anabapțiștii, pe de cealaltă parte. Cei care au redactat documentul afirmă chiar pe prima pagină a acestuia că el conține „Mărturisirea de credință a șapte adunări sau biserici ale lui Cristos din Londra, care sunt numite *în mod obișnuit (deși fals) anabapliste* (subl.ed.), publicată pentru apărarea adevărului și informarea celui ignorant, cât și pentru îndepărtarea acelor defăimări care cad în mod frecvent asupra lor, atât de la amvon cât și prin publicații.”

Din acuzele care li s-au adus (susținerea doctrinei voinței libere, a căderii din har, negarea păcatului original, respingerea autorităților etc.) reiese clar că ei erau confundați cu bapțiștii arminieni sau cu revoluționarii anabapțiști continentali. Printre altele, scopul *Primei mărturisiri de credință de la Londra* devine astfel tocmai acela de a risipi suspiciunile care planau asupra bisericilor lor, suspiciuni nedrepte și neîntemeiate din punctul lor de vedere.

A doua mărturisire de la Londra din 1689 reține în mod deliberat limbajul *Mărturisirii de credință Westminster*, mărturisirea prezbiterienilor din 1646, și al *Declarației Savoy*, mărturisirea congregaționaliștilor din 1658. Scopul acestui demers era acela de a afirma public acordul doctrinar substanțial pe care îl aveau bapțiștii cu acești frați ai lor. În prefața *Mărturisirii de credință baptistă din 1677*, se menționează printre altele: „Am tras concluzia că este necesar să mărturisim despre noi mai complet și mai distinct... și negăsind niciun rău în această privință în cele stabilite de către Adunare (*Adunarea prezbiteriană de la Westminster* n.ed.), și după aceasta de cei de credință congregaționalistă, cu bucurie am considerat să păstrăm aceeași ordine în actuala noastră *Mărturisire de credință...* în cea mai mare parte fără nicio variațiune de termeni ... folosind aceleași cuvinte cu ale lor, în acele articole (care sunt multe) în care credința și doctrina noastră este aceeași cu a lor. Am făcut aceasta pentru a ne arăta mai deplin consensul nostru cu ei în toate articolele fundamentale ale religiei creștine și, de asemenea, cu mulți alții ale căror mărturisiri ortodoxe au fost publicate în lume în numele protestanților din diferite națiuni și orașe. De asemenea, am făcut aceasta pentru a convinge pe toată lumea că nu suntem nerăbdători să împovărăm religia prin cuvinte noi, ci dorim cu bucurie să păstrăm aceleași cuvinte sănătoase care au fost folosite de alții înaintea noastră, conform Sfintelor Scripturi.”

Întorcându-ne la problema originii și poziției doctrinei a bisericilor baptiste, putem afirma fără a greși fundamental că există cu mult mai multe similitudini de esență între bapțiștii particulari și ceilalți puritani, decât sunt între ei și anabapțiști. Evoluția istorică și situația contemporană a acestor biserici demonstrează din plin acest adevăr. În ansamblu, bapțiștii au avut relații mult mai strânse cu evanghelicii cu trecut puritan, reformat, decât cu cei cu trecut anabaptist.

Dacă ar fi să vorbim totuși despre eventualele influențele anabapliste în dezvoltarea teologică a bapțiștilor particulari, în locul modelului organic cel mai potrivit ar fi modelul dinamic, în care dezvoltările doctrinei ale celor două grupări au fost paralele și nu în mod necesar consecutive. Din moment ce Scriptura a fost normă de viață și practică atât pentru anabapțiști cât și pentru bapțiști, este mult mai plauzibil să presupunem că ambele grupări au ajuns independent la aceleași concluzii în unele doctrine, decât să tragem concluzia că o grupare a generat-o pe cealaltă.

Acel dicton celebru care a caracterizat perspectiva reformată a unității Bisericii: „în lucrurile esențiale unitate, în cele neesențiale libertate, în toate dragoste” a fost dublat și de spiritul tolerant aflat în interiorul bisericilor baptiste particulare.

Punctul principal de controversă al acestor biserici baptiste era cel legat de forma de comuniune și membralitate. Dacă în *Prima mărturisire de credință de la Londra*, semnatarii se pronunțau pentru comuniunea și membralitatea închisă, în Mărturisirea de la 1689 acest paragraf este intenționat omis. Principiul comuniunii și membralității închise spunea că nu puteau fi acceptați ca membri în biserică și participanți la viața bisericii, și în mod specific la actele de cult, decât cei care au fost botezați într-o biserică locală baptistă pe baza mărturisirii credinței personale.

În *Anexa atașată Celei de-a doua mărturisiri de credință de la Londra*, în prima variantă a acesteia din 1677, se sugerează că respectiva omisiune a fost intenționată, cu scopul de a realiza unitatea dintre creștini pe baza articolelor de crez importante, și pentru a nu aduce dezbinare prin introducerea diferențelor de importanță secundară. Astfel, în Adunarea în care a fost adoptată *A doua mărturisire de credință de la Londra* a trecut o rezoluție prin care li se acorda bisericilor libertatea ca în problema formei de comuniune, deschisă sau închisă, să-și urmeze propria judecată și călăuzire. Mai trebuie menționat faptul că majoritatea bisericilor baptiste particulare erau partizanele comuniunii închise, deci gestul neinclușării acestui articol a fost, practic, o concesie pe care majoritatea a făcut-o minorității (se pare că la adoptarea mărturisirii de credință a fost prezentă doar o singură biserică ce susținea comuniunea deschisă, Broadmead Church din Bristol).

Cu toate acestea dezbaterile asupra subiectului au continuat ulterior redactării mărturisirii, unii dintre protagoniștii principali au fost chiar William Kiffin, apărătorul cu succes al poziției comuniunii și membralității închise, și John Bunyan, susținătorul comuniunii și membralității deschise. Poziția cea mai concesivă a bisericilor baptiste particulare în privința formei de comuniune a fost aceea de a accepta într-o anumită măsură comuniunea deschisă și membralitatea închisă. Această poziție cu nuanțările necesare a fost susținută în secolul al XIX-lea de faimosul și influentul pastor baptist C.H. Spurgeon.

Unitatea dintre diferitele biserici locale era o problemă majoră a bisericilor baptiste particulare. Asociațiile regionale ale acestor biserici, în pofida anilor tumultuoși din punct de vedere politic și economic ai jumătății de secol XVII, au creat un cadru al unității, au asigurat integritatea doctrinară și morală a adunărilor baptiste, au fost un instrument al plantării și susținerii de noi comunități, și prin toate acestea, au fost un factor cheie al creșterii baptiștilor calviști. Atât *Prima mărturisire de credință* cât și *A doua mărturisire de credință* stau mărturie și sunt expresie a acestei unități baptiste. La Adunarea Generală din 1689 au fost prezenți reprezentanții a peste o sută de biserici baptiste particulare din Anglia și Țara Galilor.

Despre mărturisirea de credință

A doua mărturisire de credință a fost pentru prima dată alcătuită de către „bătrânii (prezbiterii) și frații mai multor adunări de creștini, botezați pe baza mărturisirii credinței lor”, (așa cum s-au descris ei înșiși) „din Londra și din țară”, întruniți în anul 1677 la Londra.

Așa cum menționam anterior, ea s-a bazat și a fost inspirată de mărturisirea scrisă cu o generație înainte de Adunarea teologilor presbiterieni de la Westminster și de *Declarația Savoy*, mărturisirea de credință a congregaționalistilor.

Cu toate acestea, mărturisirea baptistă nu reproduce identic limbajul celor două mărturisiri de credință menționate. Semnatarii mărturisirii baptiste afirmă în aceeași prefață din 1677: „Într-adevăr, în unele locuri, unele lucruri au fost adăugate, unii termeni au fost omiși, iar câteva lucruri au fost schimbate. (...) În privința lucrurilor în care ne deosebim de alții, ne-am exprimat cu sinceritate și simplitate (...) În tot ce am întreprins în această privință, dorința de dispută este cât se poate de departe de noi...”

Aceste modificări nu au fost doar în articolele legate de botez și modul de conducere al bisericii, aspecte în care baptiștii sunt diferiți de ceilalți, ci includ și alte domenii mai puțin evidente. De exemplu, *Mărturisirea Westminster* și *Declarația Savoy* declară că cel reprob este „rânduit mai dinainte la moarte veșnică” în timp ce *Mărturisirea de credință baptistă* spune despre cei reprobați că „...au fost lăsați să continue în păcatele lor spre dreapta condamnare a lor” (Cap.3, par.3). De altfel, întregul paragraf despre reprobare din *Mărturisirea Westminster* (par. 7) a fost total omis în *Mărturisirea baptistă*.

Un alt aspect original al *Mărturisirii baptiste* este cel legat de închinare. Dacă în mărturisirile Westminster și Savoy în închinarea adusă lui Dumnezeu era admisă doar „cântarea psalmilor”, *Mărturisirea baptistă* admite pe lângă aceasta și folosirea de „imnuri și cântări duhovnicești” (Cap.22, par.5).

Se pare că William Collins, un presbiter din Biserica Petty France din Londra, ajutat de Nehemiah Coxe, sunt cei care au făcut modificările *Mărturisirii de la Westminster* așa cum au găsit ei de cuviință și le-au propus spre aprobare Adunării Generale a bisericilor baptiste particulare engleze.

De teama persecuțiilor, cei care au alcătuit *Mărturisirea de la 1677* nu și-au atașat numele lor acesteia, dar în septembrie 1689, anul următor revoluției, când slujitorii și reprezentanții bisericilor au putut să se întâlnească în timpuri mult mai pașnice, treizeci și șapte dintre ei, incluzându-i și pe cei maieminenți slujitori baptiști ai momentului, și-au pus numele lor pe recomandarea cu care aceasta a circulat printre biserici.

O prefață a publicației anonime din 1677 spune printre altele: „...au trecut mulți ani de când unii dintre noi... am devenit convinși de necesitatea publicării unei mărturisirii de credință, pentru informarea și satisfacția celor care nu au înțeles pe deplin care au fost principiile noastre sau care au menținut prejudecăți în ceea ce privește profesiunea noastră de credință... Aceasta a fost gândită pentru prima dată în 1643 în numele a șapte adunări care se strâneau atunci în Londra... Întrucât această *Mărturisire* nu este una obișnuită în prezent, și pentru că mulți alții au îmbrățișat de atunci același adevăr ca al nostru conținut în ea, am considerat că este necesar să ne întrunim pentru a da lumii o mărturie a aderenței noastre ferme la acele principii sănătoase...”

Spre deosebire de *Prima mărturisire de credință de la 1644*, această mărturisire este mult mai ordonată și completă. Au fost unele lucruri noi adăugate, cu referință la Scriptură, Sabat și Căsătorie, altele omise, cum ar fi cel legat de restricția de participare la Cina Domnului a celor care nu au fost botezați pe baza mărturiei credinței lor. Dacă ne întrebăm de ce nu a fost simplu retipărită *Prima*

mărturisire de credință de la 1644, pe lângă motivele legate de nevoia de îmbunătățire a acestei mărturisiri și de afirmare a acordului doctrinar cu ceilalți creștini reformați, au mai fost și alte motive.

Un motiv ar fi fost corectarea unor poziții teologice extreme care apăruseră în cadrul teologiei calviniste a baptiștilor particulari. Prima tendință, cea hipercalvinistă a apărut în sud-vestul Angliei. Acolo erau unii care credeau și predicau că din moment ce fără ajutorul Duhului Sfânt nimeni nu se poate ruga în mod acceptabil lui Dumnezeu, atunci oamenii care nu au această influență în viața lor, nu ar trebui îndemnați să caute binecuvântările Lui. Urmând această falsă deducție, acești predicatori spuneau că oamenii din categoria aceasta nu ar trebui chemați la pocăință până nu au asupra lor semnele lucrării Duhului Sfânt. Împotriva unei astfel de poziții, mărturisirea de credință afirmă: „...este de datoria fiecărui om să se pocăiască în mod particular de fiecare păcat personal de care are cunoștință.” Mai apoi ea adaugă la fel de clar: „... nu este niciun păcat atât de mare care va aduce osândirea pentru cei care se pocăiesc. Acest lucru face necesară predicarea constantă a pocăinței.” (Cap. 15, par. 4, 5)

Pe de altă parte, printre unii baptiști particulari a existat și o tendință opusă celei hipercalviniste, aceea de renunțare la teologia calvinistă. Thomas Collier, un evanghelist itinerant în sud-vestul Angliei, a produs rumoare printre baptiștii particulari prin publicarea cărții sale intitulată *A Body of Divinity*. În aceasta el nega doctrina calvinistă a păcatului originar, susținea că Cristos a murit pentru toți oamenii deopotrivă și pleda pentru faptul că umanitatea lui Cristos a fost din eternitate. Deși Nehemiah Coxe în 1677 a publicat o lucrare complexă de respingere a acestor puncte de vedere, controversa amenința să compromită atașamentul baptiștilor particulari la calvinism. Acesta este, probabil, unul dintre motivele pentru care *Mărturisirea de la 1689* este mult mai explicit calvinistă în unele din afirmațiile ei decât *Mărturisirea de la 1644*.

Un alt motiv serios care a dus la scrierea unei noi mărturisiri de credință a fost dat de amenințarea adusă de quakeri. Începută de George Fox (1624-1691), quakerismul era o mișcare care nega multe din doctrinele ortodoxe puritane. Ei proclamau posibilitatea mântuirii întregii umanități și îi chemau pe toți oamenii să caute și să urmeze Lumina aflată în conștiința lor. Această Lumină interioară, pe care ei o numeau în mod variabil locuirea lui Cristos sau a Duhului, era asociată cu lucrarea Duhului prin apostoli în timpul Bisericii primare. Tendința era aceea de a plasa această Lumină la un nivel egal revelației Scripturii, în practică dovedindu-se a-i fi chiar superioară ei. Iluminarea Luminii interioare și nu Scriptura devenea astfel normă a credinței și practicii quakerilor. Această convingere i-a condus adesea pe unii din ei la practici și comportamente bizare. Cea mai ciudată practică a fost probabil aceea de a „umbla dezbrăcat ca un semn” pentru generația Întinericului aflată sub iminenta distrugere apocaliptică, practică ce amintește de obiceiul la fel de bizar și excentric al unor spiritualiști anabaptiști care refuzau să se îmbrace pentru că „adevărul trebuia să fie gol, goluț”. Pentru a contracara aceste tendințe greșite ale quakerilor, *Mărturisirea de credință baptistă din 1689*, alocă un spațiu considerabil explicării rolului Scripturii în viața și practica Bisericii și a credinciosului. În aprecierea unor teologi baptiști moderni, L. Ross Bush și Tom J. Nettles (*Baptist and the Bible*), capitolul *Despre Sfânta Scriptură* din *Mărturisire* „conține cea mai clară afirmație confesională despre Scriptură din întreaga creștinătate.” Aici se afirmă clar că „Sfânta Scriptură este *singura* normă *suficientă, sigură și infailibilă* (subl. ed.) pentru întreaga cunoaștere, credință și

ascultare mântuitoare. (...) Scripturii nu i se mai poate adăuga niciodată ceva, printr-o nouă revelație a Duhului sau prin tradiții ale oamenilor.” (Cap. 1, par. 1, 6)

Spre sfârșitul secolului al XVII-lea, Benjamin Keach împreună cu William Collins, la cererea Adunării Generale de a alcătui un *Catehism Baptist*, au mai făcut câteva modificări minore Mărturisirii din 1689 și au adăugat două articole: unul „*Despre punerea mâinilor*”, iar celălalt „*Despre cântarea psalmilor*”.

Timp de 150, 200 de ani *Mărturisirea de Credință baptistă de la 1689* a rămas formularea definitivă a bisericilor baptiste particulare (sau calviniste) din Anglia și Țara Galilor, fiind reeditată în 1693, 1699, 1719, 1720, 1791, 1809. În octombrie 1855 ea a fost scoasă într-o nouă ediție. Tânărul C.H. Spurgeon, aflat în al doilea an al slujirii sale la New Park Street Chapel din Southwark, în prefața acesteia, adresată „întregii Case a Credinței, celor care se bucură de glorioasele doctrine ale harului fără plată”, scria: „M-am gândit că ar fi potrivit să retipăresc într-o formă necostisitoare această excelentă listă de doctrine, la care au subscris slujitorii baptiști din anul 1689. Avem nevoie de un stindard pentru adevăr; acest mic volum ar putea ajuta cauzei glorioasei Evanghelii, dovedind clar care sunt doctrinele ei de căpătâi... Fie ca Domnul să restaureze curând o limbă clară pentru Sionul Său și fie ca paznicii lui să vegheze îndeaproape la aceasta.”

Atunci când Spurgeon a republicat această mărturisire, el nu a prefațat-o doar cu câteva cuvinte de apreciere generală, ci el a adresat bisericii sale din New Park Street și câteva cuvinte cu caracter practic asupra modului în care ei ar trebui să folosească această mărturisire. Acestea sunt relevante și astăzi. „Acest mic volum,” scria el, „nu a fost promulgat ca o regulă autoritară sau un cod al credinței, prin care să fiți încătușați, ci ca să vă fie un ajutor al vostru în controverse, o confirmare în credință și un mijloc de edificare în neprihănire. Aici membrii tineri ai bisericii noastre vor avea un corp al credinței într-o formă restrânsă, și prin intermediul dovezilor scripturale, vor fi în stare să ofere o motivație pentru nădejdea care este în ei.

Să nu vă fie rușine de credința voastră; aduceți-vă aminte că este vechea Evanghelie a martirilor, a mărturisitorilor, a reformatorilor, și a sfinților. Mai presus de toate, este adevărul lui Dumnezeu, pe care porțile iadului nu-l pot birui. Faceți ca viețile voastre să împodobească credința voastră, faceți ca exemplul vostru să înfrumusețeze crezul vostru. Mai presus de toate, trăiți în Cristos Isus, umblați în El, nu dați crezare altor învățături decât celor care sunt în El, și aparțin Duhului Sfânt. Țineți-vă strâns de Cuvântul lui Dumnezeu care vă este prezentat aici.”

Despre traducere

Pentru că prezenta *Mărturisire de credință* este un document cu valoare teologică „tehnică” și didactică, traducerea de față urmează, în principal, modelul metafrazării, adică redarea cât mai fidelă, cuvânt cu cuvânt, a materialului din limba engleză. Pentru că nu ne-am permis prea multe licențe literare prin folosirea parafrazării, a unei traduceri libere, textul în limba română probabil nu mai are o sonoritate și un farmec artistic deosebit.

Intenția noastră însă a fost aceea de a oferi credincioșilor un material teologic cât mai fidel originalului. Nădăduim că provocarea și stimularea pe care prezenta *Mărturisire de credință* o va produce, va determina redactarea unor formulări credale românești cărora să nu le lipsească atât acuratețea și fidelitatea doctrinară, cât și frumusețea stilistică.

Această ediție a *Mărturisirii de credință* baptistă în limba română este scoasă ca o acțiune particulară a unui grup mic de bapțiști români care sunt convinși că ea are de transmis un mesaj pentru această generație. Ei cred că publicarea și răspândirea ei trebuia să aibă loc de mult în perimetrul spațiului evanghelic românesc. Ei speră că această mărturisire va avea o circulație largă printre biserici și va fi atent studiată, lucru care, cred ei, va fi răsplătit din plin.

De ce o *Mărturisire de credință* veche de 300 de ani? Noi credem că adevărul Cuvântului rămâne veșnic și chiar dacă o *Mărturisire de credință* nu este infailibilă, în măsura în care ea reproduce cu fidelitate adevărul conținut în Scriptură, valoarea ei rămâne de actualitate. Noi credem că Reforma nu a fost o eroare, ci o nevoie urgentă a Bisericii. Noi credem că această mărturisire de credință a unora din primii bapțiști mai are încă foarte mult de comunicat celor din zilele noastre. Aceasta cu atât mai mult cu cât în lumea evanghelică actuală se observă o îndepărtare de la principiile și doctrinele Reformei. Schizofrenia creștinismului protestant modern stă în faptul că folosește terminologia teologiei Reformei, dar cu o semnificație complet diferită. Termeni și concepte precum păcat, justificare, regenerare, credință, pocăință sunt reinterpretați în lumina materialismului naturalistic și a psihologiei moderne. Teologia harului centrată în suveranitatea lui Dumnezeu a fost treptat înlocuită cu teologia faptelor și a meritelor centrată în autonomia voinței omului.

Așa cum spuneam, Reforma nu a reprezentat croirea de către Biserică a unor noi drumuri, ci redescoperirea vechilor poteci pe care le-au trasat apostolii și proorocii prin Duhul și Cuvânt călcând pe urmele lui Cristos.

După cum afirmă și prezenta *Mărturisire de credință*, nici o biserică nu este infailibilă, de aceea nici drumurile pe care ea le trasează în această lume nu sunt infailibile. Reforma trebuie să fie un proces continuu: „*Ecclesia reformata sed semper reformanda*”, o biserică reformată, dar întotdeauna de reformat. Generația care eșuează în a face acest lucru se compromite pe ea, dar, mai grav, o compromite și pe cea viitoare. Fiecare generație, în propriu ei context, are datoria să lupte pentru credința dată sfinților o dată pentru totdeauna, să dea socoteală de nădejdea pe care o are și să proclame cu putere adevărul lui Dumnezeu. Unele generații, prin harul lui Dumnezeu, au făcut toate acestea mult mai bine decât altele. Privind la roadele lor trebuie să privim și la ceea ce ei au mărturisit și să învățăm din exemplul lor. Și noi trebuie să știm ce credem și noi trebuie să putem exprima această credință, și noi trebuie să avem o *Mărturisire de credință* pe care să o proclamăm lumii. Este responsabilitatea noastră pentru generația aceasta și pentru cea a copiilor noștri.

De aceea, mai mult decât un simplu document istoric, noi propunem această *Mărturisire de credință* ca un mesaj spiritual al bisericii lui Cristos din secolele trecute adresat bisericii contemporane. Convingerea dar și speranța noastră deopotrivă este că ea îi va provoca pe mulți, îi va confrunța pe unii și îi va întări și inspira pe alții. Avem încredințarea că alături de multe alte mijloace folosite de Dumnezeu, și această mărturisire va fi un instrument redutabil în mâna Lui care va aduce trezirea în poporul Său, pentru gloria Lui. Ne rugăm și sperăm la aceasta!